

PUUR!
geloof

De lessen van Job

LIJDEN

Elise Brouwer

De lessen van Job

Lijden

Elise Brouwer

INHOUD

Woord vooraf	8
Hoe gebruik je dit boek?	11
1. Kennismaken met Job	13
2. De vrienden spreken	25
3. Jobs reactie	36
4. Job blijft standvastig	51
5. Job zoekt naar wijsheid	59
6. God spreekt	70
Bronnen	80

WOORD VOORAF

Leven en lijden horen onlosmakelijk bij elkaar. Wie zelf geen persoonlijk lijden kent, kent wel het lijden van een naaste. Je hoeft maar naar het nieuws te kijken en het lijden dringt zich onmiddellijk aan je op. Ziekte, psychisch leed, persoonlijke tegenslagen, natuurrampen en dood; het lijkt ons soms niet eens meer te raken, zo doortrokken van kwaad en lijden is het leven op aarde.

Het lijden is een van de belangrijkste thema's in de Bijbel. Dat begint al in Genesis, met de beschrijving van de intrede van het kwaad en de dood in de schepping. De boeken daarna beschrijven de verschrikkingen die het volk Israël heeft moeten doorstaan tijdens de slavernij in Egypte en tijdens de tocht door de woestijn op weg naar bevrijding. De wijsheidsboeken Prediker, Spreuken en Job zijn voor een groot deel gewijd aan de zinloosheid van het bestaan en aan onverdiend lijden. In de Psalmen kun je lezen hoe mensen het in alle eerlijkheid uitschreeuwen naar God in hun ellende. Ook in het Nieuwe Testament neemt lijden een grote plek in. De Hebreënbrief en de eerste brief van Petrus gaan hoofdzakelijk over het helpen van mensen die te maken hebben met moeiten en verdriet. Maar alles in de Bijbel wijst uiteindelijk naar Jezus Christus, die het lijden door en door kende en met ziekte vertrouwd was. Jezus Christus, de God die mens werd en zo ook alle menselijke zwakheden van binnenuit kende, met dit verschil dat hij niet zondigde. Juist omdat Hij mens werd zoals wij kan Hij meevoelen met het lijden dat ons hoe dan ook overkomt.

De Bijbel is gewoonweg nuchter en realistisch over lijden. Maar daarnaast is de Bijbel ook ongelofelijk hoopvol. Ook, of misschien wel juist in het lijden van dit leven. Dit uitgebalanceerde onderwijs in de Bijbel kan ons helpen om een aantal valkuilen, die onvermijdelijk opdoemen als je te maken krijgt met lijden, te vermijden. De eerste valkuil is weglopen van het lijden. Het liefst gaan we het uit de weg of relativeren we de ernst ervan. 'God is groter dan het lijden', 'God heeft er vast een bedoeling mee' of 'al het leed is al overwonnen aan het kruis' lijken

heel christelijke uitspraken, maar doen geen recht aan de nood van een lijdend mens. We kunnen het leed ook verdoven. Door shoppen, feesten, drinken, hard werken of toegeven aan verslaving proberen we de pijn te onderdrukken. Verdoven of het uit de weg gaan van lijden lijken logische oplossingen om te ontsnappen aan de gevolgen ervan. Een tweede valkuil is te denken dat we snel van het probleem van lijden af kunnen komen door erdoorheen proberen te rennen. ‘Vijf sessies bij de psycholoog en je bent weer de oude.’ De maakbaarheidsgedachte die leeft in onze samenleving doet vermoeden dat dit ook moet. Snel een oplossing. Een *quick fix* voor elk probleem.

Een derde valkuil is om je maar neer te leggen bij onvermijdelijk lijden en jezelf (onbewust) een slachtofferrol aan te meten. Je identificeert jezelf volledig met je probleem en raakt het zicht op wie je werkelijk bent kwijt.

Een vierde valkuil is om trots te zijn op je lijden, zoals een masochist, om het te gebruiken als iets om dichterbij God te kunnen komen en daarmee sier te maken.¹ ‘Kijk mij eens lijden omwille van Christus!’

Hoe dan te reageren op lijden? In dit boek nemen we een kijkje in het leven van Job om te zien wat we van hem en zijn omgang met lijden kunnen leren. We zullen zien dat zijn lijden verschrikkelijk groot is: hij verliest zijn huis, zijn bezittingen, zijn kinderen en zijn gezondheid. Zijn vrouw en vrienden helpen hem nou niet bepaald verder. Uiteindelijk gaat Job de discussie aan met God en leert hij dat God groter is dan hij kan bevatten en dat hij niet alle antwoorden krijgt in dit leven.

Hoe klein of groot het lijden in jouw leven ook is, ik hoop oprecht dat je geïnspireerd zult raken door de lessen van Job. Daarnaast hoop ik dat dit boek je liefdevol zal confronteren met je eigen beeld van God en je ideeën over het lijden. Bovenal hoop ik dat het lezen je dichterbij je hemelse Vader zal brengen die eens alle tranen van je ogen zal wissen!

Elise Brouwer-van der Bent

¹ Keller 2014, p 41.

HOE GEBRUIK JE DIT BOEK?

Lijden – de lessen van Job is een Bijbelstudieboekje dat bestaat uit zes hoofdstukken. Aan het begin van elk hoofdstuk lees en overdenk je een Bijbelgedeelte. Vervolgens volgen een hertelling van het verhaal en lessen die je eruit kunt halen. Elk hoofdstuk sluit af met verwerkingsvragen en een tekst ter overdenking.

Dit Bijbelstudieboekje leent zich goed voor zelfstudie, maar ook voor studie in een kleine groep. Sommige van de verwerkingsvragen aan het eind van elk hoofdstuk lenen zich wat beter voor persoonlijke overdenking, andere leveren hopelijk mooie gesprekken op.

Jouw antwoorden op de vragen in dit boekje en de gedachten die je hebt naar aanleiding van het lezen kun je noteren in het notitieboek *Wees Stil*, dat bij deze serie hoort. Zo kun je altijd weer terugvinden wat je opschreef naar aanleiding van wat je las en besprak en heb je langer plezier van deze studie.

Hoofdstuk 1

Kennismaken met Job

Job is een perfect voorbeeld van iemand die het helemaal heeft gemaakt. Jobs leefomstandigheden zijn ook haast sprookjesachtig te noemen: hij bezit duizenden dieren, wat in zijn tijd een teken is van grote rijkdom. Hij is getrouwd en heeft maar liefst tien kinderen, heeft veel mensen in dienst en geniet aanzien in de wijde omgeving. Job is heel vroom: zijn kinderen houden van een feestje en na elk feest brengt Job offers voor zijn kinderen, voor het geval zij misschien iets verkeerd gedaan hebben. Al met al zou je kunnen denken: wat een geweldig leven heeft Job! En dat is inderdaad het geval. Totdat het noodlot hem keihard treft...

Lees de volgende gedeelten: Job 1-3.

Denk na over de volgende vragen en schrijf je gedachten op.

- Welk woord, welk vers of welke zinnen raken jou?
- Wat viel je op in dat woord, in dat vers of in die zinnen?
- Komt er een gedachte, een beeld, een lied of een Bijbeltekst bij je op?
- Wat zou God tegen je willen zeggen?
- Wat wil jij graag tegen God zeggen? Schrijf je gebed op.

Het verhaal herteld...

‘Er was eens een man die Job heette en in het land Us woonde.’ Als je begint met lezen in Job, lijkt het wel alsof je in een sprookje bent beland. Zou het een verzonnen verhaal kunnen zijn of is het verhaal van Job waargebeurd? Niemand weet waar het land Us precies heeft gelegen, al zijn er wel theorieën over. Het woordje ‘eens’ geeft aan dat niet duidelijk is wanneer Job leefde. Men vraagt zich zelfs af of Job echt heeft geleefd. Er zijn echter wel wat aanwijzingen voor de historiciteit van Job. In Ezechiël 14 wordt Job genoemd, waarin hij als rechtvaardige uit het verleden wordt beschouwd. In Jakobus 5:11 wordt Job geprezen om zijn standvastigheid. En uit een toevoeging aan het eind van het boek Job in de Septuaginta (de oude Griekse vertaling van het Oude Testament), blijkt dat Job destijds als historisch persoon werd opgevat.² Hoe dan ook, er valt heel wat over Job te leren waar wij vandaag de dag nog veel aan kunnen hebben.

Geslaagd in het leven

Job is een perfect voorbeeld van iemand die het helemaal heeft gemaakt. Jobs leefomstandigheden zijn ook haast sprookjesachtig te noemen: hij bezit duizenden dieren, wat in die tijd verwees naar grote rijkdom. Hij is getrouwd en heeft maar liefst tien kinderen, heeft veel mensen in dienst en geniet aanzien in de wijde omgeving. Job is heel vroom: zijn kinderen houden van een feestje en na elk feest brengt Job offers voor zijn kinderen, voor het geval zij misschien iets verkeerd gedaan hebben. Al met al zou je kunnen denken: wat een geweldig leven heeft Job! En dat is inderdaad het geval. Totdat het noodlot hem keihard treft...

Getroffen door rampen

Het vredige tafereeltje van de gelukkige Job verandert als een donderslag bij heldere hemel. Ineens is de lezer getuige van een merkwaardige scène in de hemel; de hemelbewoners komen bijeen in de raadzaal

² Paul, 2018.

van God en ook Satan komt binnen. God vraagt Satan of hij de recht-schappen en onberispelijke Job ook kent. Die kent hij zeker! Satan denkt dat Job slechts zoveel ontzag heeft voor God vanwege de zegeningen die hij ontvangt. Hij meent dat Job God de rug toe zal keren als hij alles verliest wat hij heeft. God geeft Satan vervolgens toestemming om Job te treffen; hij mag alles van Job afnemen, maar hij mag Job zelf niet aanraken. Wat volgt is de ene ellendige gebeurtenis na de andere. Vijanden roven Jobs runderen en ezelinnen. De schapen en geiten van Job worden getroffen door de bliksem. Een andere vijand rooft de kamelen. En dan volgt een nog veel grotere klap: het huis waar de kinderen van Job op dat moment bijeen zijn stort in door een aardbeving waarbij zij allemaal omkomen. Job scheurt zijn kleren en scheert zijn hoofd kaal; een teken van grote rouw. Hij reageert met een bekende uitspraak: 'De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam van de Heer zij geprezen' (Job 1:21b). Als na een nieuwe raadsvergadering in de hemel Satan ook Jobs gezondheid mag aantasten, is de ellende compleet. Job krijgt ondraaglijke pijn en jeuk. Job schreeuwt het uit en houdt een klaagzang over de ellende die hem overkomt. Hij vervloekt zelfs de dag van zijn geboorte; zijn lijden is zo zwaar dat hij wenst dat hij al gestorven zou zijn in de buik van zijn moeder. Hoe kan iemand tot zulke heftige uitspraken komen? Job geeft zelf het antwoord: 'Dan zou ik nu geborgen in de aarde liggen, dan zou ik geen zorgen hebben, ik zou slapen...' (Job 3:13a). We zien waar Job, die in zo'n korte tijd zo zwaar getroffen wordt door ellende, in feite naar verlangt. Hij verlangt er niet naar om er niet meer te zijn, maar om verlost te zijn van zijn ellende, om rust te hebben! Job laat zijn klacht de vrije loop. Hij spreekt over zijn verdriet, zijn angst en zijn grote onrust en neemt daar alle ruimte voor. Hij geeft uitgebreid woorden aan zijn gevoel. Van de rijkste en aanzienlijkste persoon in de regio, tot de beklagenswaardigste en zwakste; Jobs verhaal laat zien dat zelfs de succesvolste mensen diep weg kunnen zakken in ellende.

De lessen van Job

Les 1: Heb ontzag voor God

‘In het land Us woonde een man die Job heette. Hij was rechtschapen en onberispelijk, hij had ontzag voor God en meed het kwaad’ (Job 1:1). In de openingswoorden van het Bijbelboek Job krijgen we meteen een inkijkje in het karakter van Job. Hij was een uitzonderlijk goed mens, zou je kunnen zeggen. Even verderop zien we dat hij niet alleen zorgt dat hij zelf geen kwaad doet, maar ook brandoffers brengt voor zijn kinderen. Dit doet hij zodat, als zij wellicht iets verkeerd gedaan zouden kunnen hebben, ze toch vergeving ontvangen. Verderop in het boek valt te lezen dat Job, zoals ieder mens, toch ook zondigt. Desondanks roept het onberispelijke en heilige gedrag van Job de vraag op waarom juist deze persoon zo hard getroffen wordt door verschrikkelijke ellende. Waaraan heeft Job dit verdiend? Waarom overkomt dit iemand met zoveel ontzag voor God?

‘Het begin van alle wijsheid is ontzag voor de HEER’, staat er in Psalm 111:10. Verderop in dit boek gaan we uitgebreider in op wat die wijsheid dan is. In ieder geval blijkt Job een wijs man en die wijsheid heeft zijn bron in ontzag voor de Heer. Uit het feit dat Job dagelijks een brandoffer brengt, blijkt zijn ontzag voor God: brandoffers hadden twee functies: het heeft een verzoenende werking en het is een manier om God te verheerlijken. Tegenwoordig hoeven wij geen offers meer te brengen om ons ontzag voor God te tonen. God vraagt ons een ‘levend offer’ te zijn: om ons leven in dienst te stellen van Hem. Ontzag hebben voor God is dat je hem Koning laat zijn over je leven. Als je zo leeft, leef je volgens je bestemming.

Les 2: Het kwaad is realiteit

‘Toen zei de Heer tegen Satan: “Goed, met alles wat van hem (Job) is mag je doen wat je wilt, maar raak Job zelf niet aan.” ... De Heer vroeg aan Satan: “Heb je ook op mijn dienaar Job gelet? Zoals hij is er niemand op aarde: hij is rechtschapen en onberispelijk, hij heeft ontzag voor God en mijdt het kwaad. Ja, hij is nog even onberispelijk als altijd, en jij hebt mij ertoe aangezet hem zonder reden te gronde te richten.”

Hierop zei Satan: “Zijn leven is hem alles waard. Daarvoor geeft hij zijn hele bezit. Maar als u uw hand naar hem uitstrekt en zijn lichaam aantast, zal hij u ongetwijfeld in uw gezicht vervloeken.” Toen zei de Heer tegen Satan: “Goed, doe met hem wat je wilt, maar spaar zijn leven.” (Job 1:12 en 2:3-6)

We krijgen een inkijkje in een bevreemdende situatie: Satan maakt zijn opwachting in de hemel tijdens een vergadering van hemelbewoners. Beide vind ik moeilijk voor te stellen: een vergadering van hemelbewoners én Satan die daar blijkbaar bij aan kan sluiten. Het is goed om ons te realiseren dat er een dimensie is waar wij ons lang niet altijd van bewust zijn en die we ook niet altijd kunnen vatten; de spirituele werkelijkheid. God heeft zowel een materiële als een geestelijke wereld geschapen. Het is voor ons moderne, westerse mensen moeilijk voor te stellen dat er een geestelijke wereld bestaat. Het lijkt zo primitief om hierin te geloven, als iets waar we toch met z'n allen door de ontwikkeling van techniek en wetenschap wel overheen gegroeid zijn. Maar geloof in dat ‘er meer is’ is van alle tijden en alle plaatsen. Geloof in geestelijke wezens zoals engelen en demonen is breed gedragen, ook in onze tijd. Zonder geloof in bovennatuurlijke intelligentie is de Bijbel ook nauwelijks te volgen. Als je ‘het lijden’ in deze wereld overdenkt, kun je haast niet zonder een bovennatuurlijke verklaring van de oorzaak van allerlei lijden. Het voert te ver om hier uitgebreid bij stil te staan, maar enige toelichting is hier op zijn plaats.

Westerse en Bijbelse visie

De westerse visie op de werkelijkheid is dat alles een natuurlijke oorzaak moet hebben. Alles moet wetenschappelijk bewezen kunnen worden. Zaken als geweld, oorlogen, racisme en criminaliteit moeten een natuurlijke oorzaak hebben. Het zijn bijvoorbeeld negatieve psychologische factoren, zoals gebrek aan goede opvoeding of scholing. Of sociologische factoren, zoals een fout sociaal systeem. Maar deze factoren zijn te mager. De impact en het afschuwelijke lijden door oorlogen, geweld, hebzucht, racisme, criminaliteit en armoede is zo groots dat er iets moet zijn wat achter het menselijke en natuurlijke schuilt.

Hier zijn christenen het over eens. Ook niet-christenen erkennen dat deze factoren te mager zijn om extreem kwaad te kunnen duiden. Zo schrijft de seculiere Andrew Delbanco dat wij in het Westen moeite hebben met het de term 'het kwaad'. We zijn daarom medische termen gaan gebruiken zoals 'disfunctioneren' en 'pathologie' (ziekteleer). Handig, want zo kan het kwaad geïdentificeerd, geanalyseerd en, hopelijk, verholpen worden. Er wordt ook weleens beweerd dat zaken als racisme en geweld voortkomen uit een gebrek aan opleiding of civilisatie. Maar bij bijvoorbeeld de Tweede Wereldoorlog waren zeer geciviliseerde landen betrokken, dus die theorie gaat niet altijd op. De Bijbel heeft een andere uitleg. Het kwaad komt voort uit verkeerde keuzes van schepselen met een vrije wil. Sommige engelen gingen in tegen God en werden gevallen engelen; Satan en zijn demonen. Dit zijn bovennatuurlijke, intelligente wezens. Ook de mens keerde zich tegen God en kreeg kennis van goed en kwaad. Het menselijk hart is vol met aangeboren zelfzucht, egocentrisme en diepe onzekerheid. De duivel maakt daar graag gebruik van. Hij is de aanklager en wrijft het ons graag in als we verkeerde keuzes maken.³ Door de verkeerde keuzes van Gods schepselen verkeert de hele schepping in een verdorven toestand. De schepping is prachtig, maar tegelijkertijd doortrokken van allerlei vormen en gradaties van lijden en kwaad. De schepping wacht als in barensood totdat Jezus terugkomt en al het kwaad en lijden voorgoed voorbij zullen zijn.

Aanstichter van het kwaad

Wat is dan nu de rol van het kwaad in het verhaal van Job en in ons eigen verhaal? We gaan even terug naar de hemelse raadsvergadering, waar deze paragraaf mee begon en waarin Satan zijn opwachting maakt. Volgens The Bible Project nodigt God de hemelse raadsvergadering, bestaande uit spirituele wezens⁴, soms uit om te participeren in besluitvorming. Waarom doet God dit? Blijkbaar wil God graag rege-

³ Naar een preek van Tim Keller getiteld *Spiritual warfare*.

⁴ Ga voor meer uitleg over spirituele wezens naar <https://thebibleproject.com/all-videos/spiritual-beings/>

In dit handzame PUUR! Geloof-boekje neemt Elise Brouwer je mee in het Bijbelboek Job en het leven van de man die alles had... tot hij alles kwijtraakte. Satan dacht dat Job zijn vertrouwen en geloof in God wel zou verliezen als hij niet meer zo gezegend was, maar niets is minder waar. Job blijft praten met God. Wel smeekt hij God op een gegeven moment om hem uit zijn lijden te verlossen. Elise Brouwer onderzoekt aan de hand van dit verhaal wat lijden is, wat het met je doet en hoe je met lijden kunt leven.

Met stukjes hertelling uit de Bijbel, overdenkingen, gespreksvragen en opdrachten is *De lessen van Job* zeer geschikt voor gebruik in bijvoorbeeld gespreksgroepen, maar je kunt het boekje ook gebruiken voor je eigen stille tijd. Je wordt liefdevol geconfronteerd met je eigen beeld van God en je ideeën over lijden. Elise Brouwer geeft nieuwe inzichten en verweeft haar persoonlijke worsteling met depressie in dit Bijbelstudieboekje in de PUUR! Geloof-reeks.

9 789043 533249 >